

Bestuurlijke reactie op het rapport Toekomstvisie Participatiewet van Rekenkamercommissie Het Hogeland

Voorwoord

Op 15 september 2022 heeft Rekenkamercommissie Het Hogeland het onderzoeksrapport 'Toekomstvisie Participatiewet' aangeboden voor een bestuurlijke reactie. In het onderzoek wordt in tegenstelling tot andere rekenkameronderzoeken op verzoek van de raad niet ingegaan op de uitvoering van de Participatiewet in de afgelopen jaren, maar wordt meer gekeken naar ontwikkelingen die zich in de toekomst aandienen en impact hebben op de doelgroep en uitvoering van de Participatiewet.

Het doel van het onderzoek is tweeledig:

1. De raad informeren over de efficiëntie en effectiviteit van de uitvoering van de Participatiewet op dit moment.
2. De raad een afwegingskader meegeven om adequaat op de toekomst te kunnen reageren.

Inleiding

De centrale onderzoeksvraag die dit rapport beantwoord luidt:

'Heeft de gemeente Het Hogeland zowel nu als in de toekomst voldoende grip op de uitvoering van de Participatiewet om de mogelijke risico's als gevolg van externe ontwikkelingen bij de uitvoering van de Participatiewet op te vangen?'

In het onderzoek worden vier rollen beschreven die de gemeente heeft daar waar het gaat om de doelgroep van de Participatiewet:

1. Vangnet: de gemeente biedt als sociale werkvoorziening een vangnet voor die mensen die in de samenleving en op de arbeidsmarkt zich niet zelf kunnen redden.
2. School: de gemeente is opleider of ontwikkelaar voor alle inwoners en biedt scholing gericht op wat de Hogelandse arbeidsmarkt nodig heeft.
3. Netwerk: de gemeente is netwerkpartner en stimuleert samen met andere partijen in de samenleving dat er voldoende mogelijkheden voor ontwikkeling zijn voor iedereen.
4. Uitzendbureau: de gemeente is bemiddelaar tussen werkgevers en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Wat opvalt in het onderzoek is dat het niet is gericht op de Participatiewet in zijn geheel, maar dat het onderzoek is met name is gericht op de doelmatigheid en toekomst van de doelgroep Participatiewet binnen het sociaal ontwikkelbedrijf Werkplein Ability.

Het college vindt het belangrijk om aan te geven dat er geen sprake kan zijn van een keuze tussen de vier rollen, maar dat de gemeente de taak heeft om al deze rollen zo goed mogelijk te vervullen. Er kan wel een keuze gemaakt worden in op welke manier de gemeente deze rollen het beste kan vervullen.

Conclusies

1. Er is in beleidsdocumenten nog geen eenduidige koers gekozen voor de toekomst van de uitvoering van de Participatiewet, maar er is al wel een omslag in het denken zichtbaar in de visie en de jaarstukken

Het college kan zich niet vinden in deze conclusie. In het in 2019 door de raad vastgestelde 'Plan Leerwerkbedrijf Werkplein Ability' is de koers voor de toekomst van Werkplein Ability helder vastgelegd. Deze koers is in het recente coalitieakkoord door de raad nog eens bevestigd waarbij een duidelijke keuze is gemaakt richting een leerwerk organisatie, oftewel een sociaal ontwikkelbedrijf. Daarnaast wordt in het nieuwe Beleidsplan Sociaal Domein een duidelijke richting gekozen voor het sociaal domein met een integrale aanpak. Dit beleidsplan was bij aanvang van het onderzoek nog niet beschikbaar en is daarom niet meegenomen in dit onderzoek. Dit beleidsplan zal in oktober 2022 worden behandeld in de raad.

Het college meent dat er geen sprake kan zijn van een keuze tussen de vier rollen die bij de toekomstbeelden Participatiewet worden geschetst. De gemeente heeft de opgave om alle vier de rollen zo goed mogelijk uit te voeren. Er kunnen wel keuzes worden gemaakt in de manier waarop de gemeente dat het beste kan doen.

2. De gemeente heeft goed zicht op de bestedingen en financiële resultaten. Wel is het zo dat sinds 2019 bij het in huis organiseren van de dienstverlening niet alle kosten en opbrengsten van deze specifieke taak apart zichtbaar zijn voor de raad.

Het college is het deels eens met deze conclusie. Er is goed zicht op de bestedingen en financiële resultaten. Het college is het niet eens met de bewering dat niet alle kosten en opbrengsten van deze specifieke taak apart zichtbaar zijn voor de raad.

In de raadsmemo van 15 oktober 2019 staat als reactie op een toezegging aan de raad duidelijk aangegeven dat Werkplein Ability intern een volledig en integraal onderdeel is van de gemeente. Werkplein Ability maakt daardoor onderdeel uit van de P&C-cyclus van de gemeente. In de P&C-cyclus van begroting, bestuursrapportages en jaarrekening worden de activiteiten waaraan Werkplein Ability een bijdrage levert, inzichtelijk gemaakt. De raad bepaalt daarin de kaders en de maatschappelijke effecten die we samen willen bereiken en wat dat mag kosten. Daarvoor heeft de raad in elk geval de gelegenheid bij de vier reguliere momenten van de jaarlijkse P&C-cyclus en de bespreking en vaststelling van het beleidsplan Sociaal Domein. Daarnaast zal op wens van de raad hierover extra informatie worden opgenomen in de Monitor Sociaal Domein. Hiermee zijn de kosten en opbrengsten van deze specifieke taak voldoende zichtbaar voor de raad.

3. Keuzes rond de organisatie inrichting lijken belangrijker dan de impact voor de doelgroep

Deze opvatting deelt het college niet. De impact voor de doelgroep staat voorop. Wij willen onze organisatie daar op richten en niet andersom.

4. De raad vindt de impact voor de doelgroep belangrijker dan de keuzes rond de organisatie

Het college deelt dit.

5. Welke richting ook gekozen wordt, de raad heeft een belangrijke rol in het controleren van de wijze waarop zowel de waarde wordt gerealiseerd, als de nadelen worden opgevangen

Het college erkent dit en ziet dit vooral al een keuze voor de raad zelf. Het college ziet voor de raad ook een kaderstellende rol als het gaat om de doelgroepen binnen de Participatiewet.

Aanbevelingen voor de raad

1. Voer een discussie over wat je de belangrijkste waarden vindt voor de doelgroep van de Participatiewet en vraag het college die koers uit te werken.
2. Wees je ervan bewust dat het management verschillende keuzes kan maken als het aankomt op de inrichting van de uitvoering: bijvoorbeeld rond het ontschotten van budgetten of meer of minder integraal werken. Laat je informeren over de effecten van het beleid en de gekozen wijze van uitvoering voor de inwoners.
3. Hoewel de kaderstellende rol beperkt is, is de raad op onderdelen kaderstellend betrokken en nu het beleid nog uitgewerkt moet worden, is het belangrijk om daar waar nodig keuzes te maken en daar waar de keuzes aan college en organisatie zijn de effecten voor inwoners helder in beeld te hebben. Organiseer dialoogsessies tussen raad en college over de te stellen kaders en de informatie over effecten en voortgang die de raad wil ontvangen.

Deze aanbevelingen zijn gedaan richting raad en het college onthoudt zich van een reactie hierop.

Aanbevelingen voor het college

4. Verzoek het college om inzichtelijk te maken hoe de doelgroep Participatiewet is samengesteld, zodat de raad zich een goed beeld kan vormen van de behoeften van de doelgroep, ter voorbereiding op het gesprek over de koers.

De doelgroep Participatiewet wordt onder andere inzichtelijk gemaakt in de Monitor Sociaal Domein. In het nieuwe beleidsplan Sociaal Domein en Samenleving 2022-2026 wordt een duidelijke koers aangegeven richting meer integraal werken binnen het sociaal domein. Dit plan wordt in oktober 2022 in de raad behandeld.

5. Verzoek het college om in de beleidsplannen voor het sociaal domein effecten gericht te formuleren, met bijbehorende heldere doelstellingen die aansluiten op de inspanning die de gemeente kan leveren, en daarbij een beperkt aantal relevante indicatoren. Zorg ervoor dat in de jaarstukken of de monitor sociaal domein de

indicatoren worden voorzien van de kwalitatieve duiding. Neem meetbare indicatoren op om de doeltreffendheid inzichtelijk te maken.

In het nieuwe Beleidsplan Sociaal Domein en Samenleving 2022-2026 zijn in de bijlage gerichte doelen en indicatoren benoemd. Deze zullen later een plek krijgen in de Monitor Sociaal Domein. De Monitor Sociaal Domein is nog in ontwikkeling en hierbij worden stappen vooruit gezet. Naast meetbare indicatoren komt er ook meer aandacht voor kwalitatieve gegevens. Het beleidsplan Sociaal Domein en Samenleving zal bovendien verder worden uitgewerkt in projecten en programma's waarin gericht aandacht wordt besteed aan concrete doelstellingen en smart geformuleerde resultaten.

6. Verzoek het college om zich actief op te stellen in regionale overleggen en lobbyclubs om zo actief bij te dragen aan herziening van de Participatiewet, maar ook om alert te zijn op kansen voor extra fondsen.

Het college erkent dit. Op dat gebied worden al veel acties ondernomen. Zo wordt er bijvoorbeeld gebruik gemaakt van subsidiegelden vanuit NPG, WIZ en ESF en wordt er continue gekeken voor welke andere subsidies de gemeente in aanmerking kan komen.

Het college staat positief tegenover dit rekenkameronderzoek. Het geeft een aardig overzicht van alle ontwikkelingen die er de afgelopen jaren zijn geweest en voldoende handvatten voor discussie met de raad over de toekomst. Daar waar mogelijk zullen we de aanbevelingen opvolgen. Het college is verheugd te constateren dat een deel van bovenstaande aanbevelingen al worden uitgevoerd en dat een deel van de benoemde onderwerpen zijn meegenomen in het nieuwe Beleidsplan Sociaal Domein en Samenleving 2022-2026 dat in oktober 2022 nog moet worden behandeld in de raad.